

Raportul explicativ al Convenției civile privind corupția

I. Introducere

a. Considerente generale

1. Consiliul Europei participă activ la lupta internațională împotriva corupției datorită amenințării evidente pe care aceasta o reprezintă pentru principiile fundamentale pe care le apără această instituție, și anume: supremația legii, stabilitatea instituțiilor democratice, drepturile omului și progresul economic și social. Mai mult, corupția este o problemă care se pretează bine la cooperarea internațională: ea este comună majorității, dacă nu tuturor statelor membre și prezintă adeseori aspecte transnaționale. Totuși, specificitatea Consiliului Europei rezidă în abordarea multidisciplinară a fenomenului care constă în tratarea corupției din punctul de vedere al dreptului penal, civil și administrativ.

2. La Conferința de la Malta a miniștrilor europeni ai justiției, ținută în 1994, Consiliului Europei a lansat inițiativa sa împotriva corupției. Miniștrii au estimat că, corupția reprezintă o gravă amenințare pentru democrație, supremația legii și drepturile omului iar Consiliul Europei, instituție europeană a cărui rol primordial în materie de apărare a acestor valori fundamentale trebuie să răspundă acestei amenințări.

3. Rezoluția adoptată la această conferință se subscrie necesității unei abordări multidisciplinare și a recomandat înființarea unui Grup multidisciplinar privind corupția (GMC), care va avea sarcina de a determina măsurile ce ar putea fi incluse într-un program de acțiune la nivel internațional și de a studia posibilitatea de a elabora legi-model sau coduri de conduită, precum și convenții internaționale în acest domeniu. A fost subliniată importanța stabilirii unui mecanism de urmărire a îndeplinirii angajamentelor conținute în aceste instrumente.

4. În lumina acestor recomandări, Comitetul Miniștrilor a convenit, în septembrie 1994, să înființeze Grupul multidisciplinar privind corupția (GMC), plasat sub responsabilitatea comună a Comitetului european pentru probleme criminale (CDPC) și a Comitetului european de cooperare juridică (CDCJ). Grupul a fost mandatat să examineze măsurile susceptibile de a fi în mod util incluse într-un program internațional de acțiune împotriva corupției, să facă propuneri privind prioritățile și structurile de lucru adecvate, ținând seama în mod corespunzător de activitatea altor organizații internaționale și să examineze posibilitatea de a elabora legi-model sau coduri de conduită în domenii determinate, precum și o convenție internațională privind acest subiect și un mecanism de urmărire a aplicării angajamentelor conținute în aceste instrumente. GMC și-a început activitatea în martie 1995.

5. Programul de acțiune împotriva corupției (PAC), elaborat de GMC în 1995 și adoptat de Comitetul Miniștrilor la finele anului 1996 este un document ambițios, care se străduiește să acopere toate aspectele luptei internaționale împotriva acestui fenomen. El definește sectoarele în care sunt necesare acțiuni și prevede un anumit număr de măsuri ce trebuie urmărite pentru a asigura o abordare globală, multidisciplinară și cuprinzătoare a corupției. Comitetul Miniștrilor a însărcinat GMC să aplice acest program înainte de sfârșitul anului 2000.

6. Cu prilejul celei de a 21-a Conferințe (Praga 1997), miniștrii europeni ai justiției au adoptat Rezoluția nr. 1 privind legăturile între corupție și criminalitatea organizată. Ei au subliniat că, corupția constituie o amenințare majoră pentru statul de drept, democrație, drepturile omului, echitate și justiție socială, împiedică dezvoltarea economică și pune în pericol stabilitatea instituțiilor democratice și bazele morale ale societății. De asemenea, ei s-au declarat convingși că succesul unei strategii împotriva corupției și crimei organizate necesită o angajare fermă a statelor în a-și uni eforturile, a-și împărtăși experiențele și de a întreprinde acțiuni comune. Miniștrii europeni ai justiției au recomandat în mod expres să se accelereze îndeplinirea Programului de acțiune împotriva corupției și să se continue activitatea privind elaborarea unui instrument internațional în domeniul dreptului civil care să prevadă, între altele, reparația prejudiciilor ce rezultă din fapte de corupție.

7. La 10 și 11 octombrie 1997, la Strasbourg a avut loc cel de-al 2-lea Summit al șefilor de stat și de guvern ai statelor membre ale Consiliului Europei. Pentru a căuta răspunsuri comune la provocările ridicate de corupție la scara continentului și a încuraja cooperarea între statele membre ale Consiliului Europei în lupta împotriva corupției, șefii de stat și de guvern au însărcinat, între altele, Comitetul Miniștrilor să încheie rapid munca de elaborare a instrumentelor juridice internaționale, în conformitate cu Programul de acțiune împotriva corupției al Consiliului Europei.

8. Comitetul Miniștrilor, cu prilejul celei de a 101-a sesiuni ținută la 6 noiembrie 1997 a adoptat Rezoluția (97) 24 privind cele douăzeci de principii directoare pentru lupta împotriva corupției. Principiul 17 prevede în mod expres că statele trebuie "să asigure că dreptul lor civil ține seama de necesitatea de a lupta împotriva corupției și prevede, în special, remedii efective pentru cei ale căror drepturi și interese sunt afectate de aceasta".

9. Cu prilejul celei de a 22-a Conferințe (Chișinău, iunie 1999), miniștrii europeni ai justiției au adoptat Rezoluția nr. 3 privind lupta împotriva corupției, în care ei cer de urgență Comitetului Miniștrilor să adopte proiectul de convenție privind aspectele civile ale corupției și deschiderea ei spre semnare înainte de finele anului 1999.

10. În consecință, ca urmare a adoptării Convenției penale privind corupția (Seria de tratate europene nr. 173) și a Rezoluției (98) 7 și (99) 5, care autorizează și, respectiv, înființează "Grupul de state împotriva corupției – GRECO", Consiliul Europei a elaborat un instrument juridic internațional vizând lupta împotriva corupției prin intermediul acțiunilor civile. Într-adevăr, posibilitatea de a reacționa împotriva fenomenelor de corupție prin măsuri de drept civil este una din caracteristicile marcante ale abordării de către Consiliul Europei a luptei împotriva corupției.

11. Programul de acțiune împotriva corupției arată că, în lupta împotriva corupției, "dreptul civil este direct legat de dreptul penal și de dreptul administrativ. Când o infracțiune precum corupția este interzisă de dreptul penal, pot fi solicitate despăgubiri datorită actului criminal. Victimele ar putea considera că este ușor să-și salvgardeze interesele prin intermediul dreptului civil decât să facă uz de acțiune în dreptul penal. În mod similar, o administrație care nu-și exercită suficient responsabilitățile sale de control s-ar putea găsi în situația de a i se reclama despăgubiri".

b. Mandatul și studiul de fezabilitate

12. La 15 februarie 1996, Comitetul Miniștrilor, cu prilejul celei de a 558-a reuniuni a Delegațiilor miniștrilor, a hotărât să solicite GMC, între altele, “să inițieze un studiu referitor la posibilitatea de a elabora o Convenție privind acțiunile civile ca modalitate de compensare a prejudiciilor rezultând din fapte de corupție”.

13. Un chestionar privind corupția a fost distribuit statelor spre a servi drept bază pentru realizarea acestui studiu. După ce a primit răspunsurile din partea majorității statelor membre ale Consiliului Europei, GMC a finalizat studiul, care a fost supus Comitetului Miniștrilor în martie 1997.

14. Acest studiu vizează examinarea într-un mod cât mai exhaustiv posibil a căilor oferite de dreptul civil în materie de luptă împotriva corupției, subliniind în special motivele pro sau contra elaborării de instrumente internaționale în domeniu.

15. Studiul arată că este posibil să se conceapă un anumit număr de cazuri în care recurgerea la dreptul civil s-ar putea dovedi utilă pentru lupta împotriva corupției sub toate formele sale. Textul abordează, între altele, următoarele aspecte:

- accesibilitatea și eficacitatea acțiunilor civile în general;
- identificarea principalelor victime potențiale ale actelor de corupție;
- problemele probelor și ale evidențierii legăturii de cauzalitate între acte și prejudicii;
- aspectele fiscale ale plăților ilicite și legăturile lor cu distorsiunea concurenței;
- validitatea contractelor;
- rolul controlurilor de conturi;
- protecția salariaților;
- procedurile (inclusiv cheltuielile de procedură) și cooperarea internațională.

16. Studiul relevă că din analiza răspunsurilor la chestionar reiese că statele au legi diferite pentru sancționarea practicilor de corupție. Totuși, se poate găsi o bază comună și ar părea util să se analizeze și să se clarifice similitudinea și diferențele. La urma urmei, toate legile se bazează pe un singur numitor comun și anume că nu trebuie nici să se încurajeze, nici să se tolereze practicile de corupție.

17. În consecință, studiul subliniază că în pofida diferențelor existente între legislațiile naționale, o abordare internațională a căilor oferite de dreptul civil în lupta împotriva corupției este în același timp posibilă și necesară.

18. Studiul de fezabilitate se încheie cu un anumit număr de teme care ar trebui să fie examinate în cadrul elaborării unui proiect de instrument internațional relativ la această problemă, precum compensația pentru prejudicii, responsabilitatea (inclusiv responsabilitatea statului), neglijența concurentă, termenele pentru acțiune, validitatea contractelor, protecția salariaților, stabilirea bilanțurilor și verificarea conturilor, obținerea de probe, măsurile conservatoare și cooperarea internațională.

c. Convenția civilă privind corupția

19. Grupul de lucru privind dreptul civil al GMC s-a întrunit de două ori în 1997 și de două ori în 1998 pentru a examina și a pune la punct proiectul de Convenție civilă privind corupția,

care apoi a fost transmis GMC. GMC a examinat acest proiect cu prilejul reuniunilor sale plenary – cea de a 15-a (decembrie 1998) și cea de a 16-a (februarie 1998). Proiectul de convenție a fost apoi transmis Comitetului european de cooperare juridică (CDCJ) pentru avizare și Comitetului Miniștrilor în scopul de a-i permite să consulte Adunarea Parlamentară. La cea de a 662-a reuniune a Delegaților miniștrilor (martie 1999), Comitetul Miniștrilor a invitat Adunarea Parlamentară să formuleze o opinie asupra proiectului de convenție civilă privind corupția. De asemenea, GMC a solicitat avizul organizației Transparența Internațională (TI), al Camerei Internaționale de Comerț (CCI), al Camerei Internaționale de Justiție (CIJ) și al Asociației Internaționale a Barourilor (AIB). După ce a examinat, la cea de a 17-a reuniune plenară a sa (iunie 1999), avizele elaborate de CDCJ [CDCJ (99) 48, anexa III], de Adunarea Parlamentară (Aviz nr. 213 (1999), precum și pe cele supuse de Transparența Internațională (TI) și Camera Internațională de Comerț (CCI), GMC a aprobat, la 24 iunie 1999, proiectul de convenție civilă privind corupția și a hotărât să îl transmită Comitetului Miniștrilor în vederea adoptării sale.

20. La cea de a 678-a reuniune a delegaților miniștrilor, Comitetul Miniștrilor a adoptat proiectul de convenție, a hotărât să deschidă Convenția spre semnare la cea de a 105-a sesiune a Comitetului Miniștrilor și a autorizat publicarea prezentului raport explicativ.

21. Convenția civilă privind corupția cere Părților să prevadă în legislația lor internă reparații efective în favoarea persoanelor care au suferit un prejudiciu rezultând dintr-un act de corupție, pentru a le permite să își apere drepturile și interesele, inclusiv posibilitatea de a obține despăgubiri.

22. Convenția, structurată în trei capitole (măsuri de luat la nivel național, cooperare internațională și urmărirea aplicării și clauze finale), nu este aplicabilă în mod direct. Aceasta înseamnă că statele Părți vor trebui să îi transpună principiile și reglementările în dreptul lor intern, având în vedere situația lor deosebită.

23. În consecință, statele Părți care respectă deja prevederile Convenției sau au prevederi mai favorabile nu trebuie să ia alte măsuri. Grupul de state împotriva corupției (GRECO) va avea sarcina, în cadrul activității sale de monitorizare conform articolului 14 al Convenției, de a veghea ca statele părți să respecte angajamentele luate în termenii Convenției civile.

24. Această Convenție, care este prima tentativă vizând să definească principii și reguli comune la nivel internațional în domeniul dreptului civil și al corupției, comportă o definiție a corupției și se ocupă de compensarea prejudiciilor, responsabilitate, neglijența concurentă, termene, validitatea contractelor, protecția salariaților, stabilirea bilanțului și verificarea conturilor, obținerea de probe, măsuri conservatoare, cooperare internațională și supraveghere.

II. Comentarii referitoare la articolele Convenției civile privind corupția

Articolul 1 – Obiectivul

25. Articolul 1 definește obiectivul Convenției, care conține principii și reglementări pe care Părțile trebuie să le transpună în dreptul lor intern pentru a permite persoanelor care

au suferit un prejudiciu rezultând dintr-un act de corupție să-și apere drepturile și interesele lor, inclusiv posibilitatea de a obține despăgubiri.

26. În sensul acestei convenții și al acestui raport explicativ, termenul de “persoane” se referă la persoanele fizice și juridice, cât și la alte entități ce există în anumite sisteme juridice, care au capacitatea de a acționa în justiție.

Articolul 2 – Definiția

27. La începutul lucrărilor sale, GMC a adoptat următoarea definiție provizorie a corupției:

“Corupția, așa cum este tratată în lucrările GMC al Consiliului Europei, înglobează comisiunile oculte și orice alte comportamente care implică persoane investite cu funcții publice sau private care au încălcat obligațiile ce decurg din calitatea de funcționar public, de angajat privat, de agent independent sau din orice altă relație de acest gen în scopul obținerii de avantaje ilicite de orice natură pentru ei sau altcineva”.

28. Scopul acestei definiții consta în asigurarea ca nici o materie în care GMC ar fi putut deveni competent în viitor să nu fie exclusă. Evident, o astfel de definiție nu corespundea în mod necesar definiției legale a corupției din marea majoritate a statelor membre și în particular nu corespundea nici celei din dreptul lor penal, dar ea avea avantajul de a nu cantona pe nedrept discuția între limite prea strânse.

29. Convenția penală privind corupția conține mai multe definiții operaționale comune ale corupției, susceptibile de a fi transpuse în drepturile interne, chiar dacă anumite modificări a câtorva definiții naționale s-ar putea dovedi necesare.

30. Convenția civilă urmează o manieră tradițională în ceea ce privește problemele referitoare la definiții și prezintă o definiție a corupției care corespunde obiectivelor acestei Convenții. Aceasta nu înseamnă că Părțile trebuie în mod necesar să adopte această definiție a corupției în cadrul dreptului lor intern, deși pot să o facă dacă o doresc. De fapt, principalul obiectiv al acestei definiții este de a preciza semnificația termenului de “corupție” în contextul acestei Convenții și de a defini un cadru juridic adecvat celorlalte obligații care decurg din această Convenție.

31. În consecință, de fiecare dată când termenul de “corupție” apare în Convenția civilă, el semnifică “faptul de a solicita, a oferi, a da sau de a accepta direct sau indirect, un comision ilicit sau un alt avantaj necuvenit sau promisiunea unui anumit avantaj necuvenit care afectează exercitarea normală a unei funcții sau comportamentul cerut beneficiarului comisionului ilicit sau avantajului necuvenit sau promisiunii unui asemenea avantaj necuvenit”

32. Trebuie subliniat, în ce privește această definiție, că una dintre principalele caracteristici ale convenției este raza sa de acțiune relativ mare, mărturie a manierei globale de luptă împotriva corupției a Consiliului Europei, care reprezintă o amenințare nu numai pentru întreprinderile internaționale sau interesele financiare, dar și pentru valorile democratice, statul de drept, drepturile omului și progresul social și economic.

33. Termenul “beneficiar” se referă la persoana al cărui comportament este afectat de actul de corupție, indiferent dacă comisionul ilicit sau avantajul necuvenit îi este destinat sau este destinat unui terț.

Articolul 3 – Indemnizația pentru pagube

34. Paragraful 1 al articolul 3 expune principalul obiectiv al Convenției și anume dreptul de a fi despăgubit de prejudiciul rezultat dintr-un act de corupție. Acest paragraf cere fiecărei Părți să prevadă în dreptul său intern dreptul de a întreprinde o acțiune civilă în afacerile de corupție. În fiecare cauză rămâne la latitudinea judecătorului să decidă dacă sunt întrunite condițiile care îi permit să acorde o indemnizație.

35. Trebuie notat că, având la bază această Convenție, despăgubirile nu trebuie limitate la o sumă forfetară ci trebuie fixate în funcție de prejudiciul cauzat în situația respectivă. În plus, reparația integrală, în sensul acestei Convenții, exclude despăgubirile punitive. Oricum, Părților al cărui drept intern prevede despăgubirile punitive nu li se cere excluderea aplicării lor complementar reparației integrale.

36. Este evident că reparația prejudiciului ar putea avea un caracter diferit în funcție de natura pagubei. Astfel, prejudiciul patrimonial presupune, în principiu, o indemnizație economică, în timp ce prejudiciul extrapatrimonial ar putea fi reparat și prin alte mijloace, cum ar fi publicarea unei decizii judecătorești în presă.

37. Paragraful 2 determină mărimea indemnizației pe care o poate acorda tribunalul. “Pagubele patrimoniale deja produse (*damnum emergens*) reprezintă degradarea efectivă a situației economice a persoanei lezate. “Pierderea profiturilor” (*lucrum cessans*) reprezintă beneficiul pe care ea ar fi putut în mod rezonabil să-l obțină dar care nu a fost obținut ca urmare a actului de corupție. În sfârșit, “prejudiciile nepatrimoniale” reprezintă pierderi care nu pot fi calculate imediat, deoarece ele nu reprezintă o pierdere economică tangibilă sau materială. Cel mai frecvent caz de pierdere nepecuniară este atingerea adusă reputației unui concurent care poate fi despăgubit financiar sau prin publicarea unei decizii judecătorești pe cheltuiala pârâtului.

38. În fine, rămâne la latitudinea Părților să determine în dreptul lor intern natura pagubelor extrapatrimoniale care vor fi acoperite cât și natura reparației pe care o vor acorda fiecărui tip de pagubă. De exemplu, dacă dreptul unei Părți prevede în cadrul indemnizației pentru prejudicii nepatrimoniale reparația pentru atingerea adusă reputației, această Parte ar trebui considerată ca îndeplinind obligațiile ce îi revin ca urmare a acestei dispoziții.

Articolul 4 – Responsabilitatea

Paragraful 1

39. Paragraful 1 al articolului 4 descrie condițiile de solicitare a indemnizației. Pentru a obține reparația, solicitantul trebuie să dovedească că a suferit o pagubă, că pârâtul a acționat în mod deliberat sau din neglijență și că există o legătură de cauzalitate între actul de corupție și pagubă. Într-adevăr, nu este cazul de a permite oricărei persoane care ar

pretinde că nu știi ce act de corupție afectează sau va afecta în viitor, într-un fel sau altul, drepturile sau interesele sale să obțină o indemnizație.

40. În ce privește diferitele aspecte ale solicitărilor de indemnizații, trebuie indicate următoarele:

a. Comportamentul ilicit și vinovat de partea pârâtului.

41. Esențialmente, sunt responsabile de pagube persoanele care participă în mod direct și în cunoștință de cauză la corupție și, mai ales, cele care dau și primesc comisionul ocult, dar și cele care au incitat sau au contribuit la corupție. Printre altele, persoanele care au omis să ia măsurile adecvate, ca urmare a responsabilităților ce le revin, pentru a împiedica corupția, trebuie, de asemenea, trase la răspundere pentru pagubă. Aceasta înseamnă că angajatorii sunt responsabili pentru faptele de corupție comise de angajații lor dacă, de exemplu, au neglijat să organizeze întreprinderea în mod satisfăcător sau dacă nu au exercitat un control adecvat asupra personalului lor.

b. Pagubele

42. Paguba vizată în paragraful 1.ii al articolului 4 trebuie să îndeplinească anumite condiții pentru a se deschide dreptul la reparație. Paguba susceptibilă de a justifica solicitarea de indemnizație trebuie, în consecință, să fie suficient de caracterizată, în special în ce privește legătura cu victima însăși.

43. Ținând cont de faptul că în convenție se fixează standarde minimale, paragraful 1.ii al articolului 4 nu împiedică Părțile să prevadă că o persoană, alta decât cea care a suferit paguba, poate depune o solicitare în scopul reparării acestui prejudiciu.

c. Legătura de cauzalitate

44. Trebuie să existe o legătură de cauzalitate adecvată între actul de corupție și pagubă pentru ca paguba să fie despăgubită. Paguba trebuie să reprezinte o consecință normală a corupției și nu o consecință extraordinară. Astfel, "pierderea profiturilor" de către un competitor necâștigător care ar fi câștigat contractul dacă nu s-ar fi produs actul de corupție este o consecință normală a corupției și ar trebui în mod normal să fie despăgubită. În schimb, nu există o legătură de cauzalitate adecvată în cazul în care, de exemplu, concurentul necâștigător, în supărarea și decepția pierderii unei afaceri cade pe scară și își rupe piciorul. În plus, ar trebui notat că Părțile sunt libere să aplice în dreptul și practica lor internă o noțiune mai largă a legăturii de cauzalitate.

Paragraful 2

45. Paragraful 2 al articolului 4 prevede responsabilitatea solidară a mai multor pârâți, indiferent că aceștia au cooperat voit sau că doar unul dintre ei este responsabil pentru neglijența sa.

46. În cadrul acestei Convenții, responsabilitatea solidară semnifică faptul că persoanele care au suferit un prejudiciu ca urmare a unui act de corupție de care mai mulți pârâți sunt

responsabili pot solicita plata totalității despăgubirilor către unul dintre ei sau către toți împreună.

Articolul 5 – Responsabilitatea statului

47. Articolul 5 solicită fiecărei Părți să prevadă în dreptul său intern proceduri adecvate pentru a permite persoanelor care au suferit o pagubă ca urmare a unui act de corupție comis de un agent public în exercițiul funcțiilor sale să ceară reparații statului sau, în cazul în care Partea nu reprezintă un stat, autorităților competente ale acelei Părți. Acest tip de procedură există deja în mai multe țări europene.

48. Articolul 5 nu face cunoscute condițiile de fond privind responsabilitatea Părții. Convenția lasă liberă fiecare Părți să determine în dreptul său intern condițiile de fond în care ea ar fi responsabilă. În consecință, condițiile și procedurile relative privind acțiunile împotriva statului pentru paguba cauzată de un act de corupție comis de un agent public în exercițiul funcțiilor sale trebuie determinate de dreptul intern al Părții în cauză. Totodată, articolul 5 solicită Părților să prevadă “proceduri adecvate” pentru a permite victimelor unui act de corupție comis de un agent public să dispună de proceduri eficiente și de un timp rezonabil pentru a solicita reparații statului (sau, în cazul în care Partea nu este un stat, autorităților competente ale acelei Părți).

49. Dispozițiile articolului 5 nu împiedică Părțile să prevadă în dreptul lor intern ca toate persoanele care au suferit o pagubă rezultată dintr-un act de corupție comis de un agent public să poată acționa împotriva lui, cât și posibilitatea pentru Partea în cauză să dea în judecată agentul public pentru rambursarea oricărei pierderi (incluzând, de exemplu, cheltuielile avocatului) dacă acest agent este considerat ca responsabil. De altfel, marea majoritate a sistemelor juridice europene prevăd deja această posibilitate.

Articolul 6 – Neglijența concurentă

50. Articolul 6 al Convenției prevede faptul că purtarea solicitantului poate avea consecințe asupra dreptului său la reparație. Bineînțeles, când solicitantul nu este victima pagubei, comportamentul acesteia din urmă trebuie avut în vedere.

51. În consecință, este vorba de o excepție la principiul reparației integrale a pagubei stabilit de articolul 3, dacă purtarea neglijentă a victimei poate conduce la o reducere sau o eliminare a indemnizației sale în conformitate cu dreptul intern.

52. Totodată trebuie observat că acest comportament trebuie să prezinte un caracter de culpabilitate și că un comportament neculpabil al victimei nu va afecta dreptul acesteia la reparație.

53. În consecință, judecătorii vor trebui să evalueze comportamentul victimei pentru a determina dacă acesta a constituit sau nu o purtare culpabilă.

54. În plus, gravitatea culpabilității victimei va trebui avută în vedere în ce privește contribuția victimei la pagubă și la agravarea pagubei.

55. Rămâne la latitudinea judecătorului să fixeze, în funcție de circumstanțele actului de corupție, proporția cu care indemnizația va trebui redusă sau chiar să decidă că, având în vedere culpabilitatea victimei, nu i se va acorda nici o reparație acesteia.

56. De exemplu, angajatorul care a lăsat întreaga responsabilitate de gestionare a unor sume importante unui angajat care era însărcinat, de asemenea, și cu negocierea anumitor contracte, fără să exercite sau să determine exercitarea nici unui control asupra condițiilor de încheiere a contractelor și nici asupra competenței întreprinderii căreia i-a fost alocat contractul, poate fi acuzat de un comportament culpabil care a contribuit la pagubă.

57. Dacă, după ce a descoperit că angajatul său a dat deja comisioane ilicite, angajatorul neglijează să ia măsurile necesare pentru evitarea repetării faptelor, solicitarea sa de indemnizație poate fi redusă sau chiar respinsă în funcție de contribuția angajatorului la agravarea pagubei financiare suferite de companie.

Articolul 7 – Termenele

58. În cea mai mare parte a jurisdicțiilor se acceptă că posibilitatea de a angaja o procedură civilă pentru reparația pagubelor trebuie supusă unor limite de timp, astfel încât reclamantii, ca și pârâții, să poată avea un anumit grad de certitudine în ce privește șansele de succes ale unei proceduri. Regulile variază de la o țară la alta dar, în general, ele impun reclamantilor să angajeze procedura într-un timp determinat după ce au cunoscut fie actul care a generat solicitarea, fie paguba. Marea majoritate a țărilor prescriu, de asemenea, un timp mai lung după a cărui expirare acțiunea nu mai poate fi începută, indiferent de data la care reclamantul a luat cunoștință de act.

59. Articolul 7 al Convenției aplică aceste principii generale solicitărilor de reparații consecutive pentru faptele de corupție. Recunoscând că diferitele legislații fixează limite de timp diferite, care uneori variază în funcție de caz, articolul nu prescrie un timp fix aplicabil afacerilor de corupție. Când reclamantul a cunoscut sau ar fi trebuit în mod rezonabil să cunoască paguba sau actul de corupție și identitatea persoanei responsabile, este necesar să se dea reclamantului un timp de cel puțin 3 ani pentru antamarea unei acțiuni în justiție, în funcție de natura corupției și de dificultatea detectării ei și a investigațiilor necesare obținerii informațiilor pentru fundamentarea solicitării. Această dispoziție permite părților să prevadă în dreptul lor intern că limita de timp începe de la data cunoașterii fie a faptului de corupție, fie a pagubei cauzate de acel fapt. Statele pot, de asemenea, să prevadă că limita de timp începe de la data la care victima a devenit conștientă și de pagubă și de actul de corupție. Indiferent de formula aleasă, cunoașterea identității persoanei responsabile reprezintă un imperativ în ce privește acțiunea civilă. Chestiunile de echilibru și echitate (de exemplu, pârâțul poate să nu aibă acces la probe după un număr mare de ani) conduc la concluzia că interdicția absolută de a angaja o procedură nu trebuie să intervină în cei zece ani care urmează actului de corupție. Dispozițiile paragrafului 1 al articolului 7 sunt redactate în acest sens.

60. Modalitățile de suspendare sau de întrerupere a limitelor de timp diferă, de asemenea, de la o țară la alta și sunt în directă legătură cu alte aspecte ale procedurilor naționale din domeniul administrației justiției civile. Nu este nici necesară nici de dorit solicitarea unei metode comune în cazurile de corupție, iar paragraful 2 al articolului 7 dispune în acest sens. Expresia “dacă este cazul” vizează recunoașterea faptului că diferite

state au reguli diferite în ce privește limitele de timp, acestea fiind sau nu susceptibile de suspendare sau întrerupere.

61. În plus, trebuie notat că în cazul comiterii mai multor acte de corupție statele sunt libere să determine pe cel de la care se stabilesc limitele de timp, ceea ce conferă o importanță particulară timpului de prescripție.

Articolul 8 – Validitatea contractelor

62. Paragraful 1 al acestui articol prevede că orice contract sau clauză a unui contract care este obiectul unui act de corupție este atins de nulitate. Într-adevăr, în marea majoritate a țărilor europene contractele a căror cauză este ilicită sunt nule.

63. Aplicarea dreptului civil în lupta împotriva corupției este întărită prin paragraful 2, care prevede un recurs suplimentar pentru cei care au suferit un prejudiciu ca urmare a unui act de corupție. În ciuda dreptului de a da în judecată pentru compensarea pagubei, orice Parte care a fost înșelată ca urmare a unui act de corupție are dreptul la încheierea contractului să sesizeze tribunalul pentru a solicita anularea contractului. Dacă Părțile înșelate doresc, ele pot continua să aplice contractul. Este indicat în mod clar că numai Părțile contractante pot solicita anularea unui contract. Este la latitudinea tribunalului să decidă categoria contractului, având în vedere toate circumstanțele afacerii.

64. Trebuie notat că potrivit textului acestei dispoziții, Părțile nu sunt obligate să prevadă un drept pentru ca terții la contract să solicite anularea contractului. Este clar că nimic nu împiedică Părțile care doresc să meargă mai departe de conținutul acestei dispoziții, să recunoască și dreptul oricărei persoane interesate de a solicita anularea contractului. În orice situație, persoanele care au un interes legitim pot, pe baza altor dispoziții ale acestei convenții (de exemplu articolele 3 și 4) să antameze o acțiune pentru compensarea pagubei rezultate dintr-un act de corupție.

Articolul 9 – Protecția angajaților

65. Acest articol examinează obligația fiecărei Părți de a lua toate măsurile necesare pentru a proteja împotriva oricărei sancțiuni nejustificate salariații care de bună credință și pe baza unor bănuieli rezonabile denunță actele și practicile de corupție.

66. În ce privește măsurile de protecție ce trebuie luate în conformitate cu articolul 9, dreptul Părților ar putea să prevadă, de exemplu, că un angajator poate fi condamnat la plata unor despăgubiri în favoarea angajatului său care a fost victima unor sancțiuni nejustificate.

67. Într-adevăr, afacerile de corupție sunt dificil de detectat și investigat, iar angajații sau colegii (din sectorul public sau privat) persoanelor implicate sunt deseori primii care descoperă sau suspectează ceva anormal.

68. “Protecția adecvată împotriva oricărei sancțiuni nejustificate” implică, în virtutea acestei Convenții, că orice sancțiune împotriva angajaților bazată pe faptul că aceștia au

raportat persoanelor sau autorităților competente să primească informațiile referitoare la un asemenea act, nu va fi justificată. În schimb, raportarea actelor de corupție nu va fi considerată în sine ca o violare a obligației de confidențialitate. Aceste sancțiuni nejustificate pot include, de exemplu, concedierea sau retrogradarea, ca și orice altă măsură care prejudiciază evoluția carierei angajatului.

69. Trebuie bine precizat că dacă nimeni nu poate împiedica angajatorii să ia toate măsurile necesare împotriva angajaților lor conform dispozițiilor relevante (de exemplu din domeniul dreptului muncii) aplicabile în aceste circumstanțe, angajatorii nu trebuie să dea sancțiuni nejustificate angajaților numai sub pretextul că aceștia din urmă au raportat bănuielile lor persoanei sau autorității responsabile.

70. De aceea, protecția adecvată pe care Părțile sunt solicitate să o asigure trebuie să incite angajații de a raporta bănuielile lor persoanei sau autorității responsabile. De fapt, în numeroase cazuri persoanele care au informații privind activitățile de corupție nu le comunică în special datorită fricii de eventuale consecințe negative.

71. Protecția prevăzută acoperă numai cazurile în care angajații au motive bune pentru a crede că bănuielile lor sunt fondate și le raportează cu bună credință. Altfel spus, această protecție nu se aplică decât persoanelor care acționează într-o manieră sinceră și nu celor care o fac din rea voință.

Articolul 10 – Bilanțul contabil și auditul

72. Articolul 10 recunoaște că legislațiile naționale sunt în ce privește stabilirea bilanțurilor și auditul niște instrumente importante de punere în evidență și combatere a corupției. Reguli stricte în acest domeniu pot contribui la împiedicarea și descoperirea neregulilor contabile, cum ar fi tranzacțiile și angajamentele inadecvat identificate, contabilizarea cheltuielilor inexistente, documentele false și conturile oculte.

73. Articolul 10 se inspiră din directiva a patra a Consiliului referitoare la conturile anuale ale anumitor forme de societăți (78/660/EEC, articolul 2, paragraful 3), din directiva a șaptea a Consiliului referitoare la conturile consolidate (83/349/EEC, articolul 16, paragraful 3) și din directiva a opta a Consiliului referitoare la agrementarea persoanelor împuternicite cu controlul legal al documentelor contabile (84/253/EEC, articolul 1, paragraful 1.a). Acest articol vizează asigurarea unor proceduri eficiente fără să specifice regulile juridice.

74. Paragraful 1 se referă la conturile anuale ale societăților care cuprind bilanțul contabil și toate celelalte declarații financiare, conturile de profit și pierdere și anexele acestora. Pentru ca lupta împotriva corupției să fie mai eficientă, conturile anuale trebuie să ofere o imagine fidelă asupra tuturor aspectelor situației financiare a societăților.

75. Paragraful 2 subliniază rolul central al comisarilor care verifică conturile în lupta împotriva corupției. În conturile anuale, bilanțul oferă lista elementelor activului și pasivului la o anumită dată. Această dispoziție se aplică auditurilor externe cât și controalelor interne ale societăților.

Articolul 11 – Obținerea probelor

76. Corupția este, prin natura sa, disimulată iar reclamanții pot întâlni dificultăți mari pentru a obține probele necesare susținerii acțiunii lor. Diferite mijloace pot fi utilizate pentru rezolvarea acestei dificultăți. De exemplu, anumite sisteme juridice prevăd sesizarea tribunalului pentru o procedură de obținere a documentelor, pe când în altele judecătorul poate desemna o persoană particulară pentru obținerea informațiilor necesare.

77. Acest articol nu solicită Părților să adopte o procedură specifică pentru obținerea probelor. În particular, el nu conține nici o obligație pentru Părți de a prevedea anularea dovezii de culpabilitate a probei în procedurile civile referitoare la afacerile de corupție. El vizează să încurajeze Părțile contractante care nu au proceduri eficiente pentru obținerea probelor să adopte astfel de proceduri, în special pentru afacerile de corupție.

78. Trebuie notat, de asemenea, că obiectivul procedurii vizate la articolul 11 al Convenției trebuie să fie în principal achiziția de probe scrise în cadrul unei acțiuni civile interesate de actele de corupție. În particular, grație utilizării documentelor indicate în articolul 10, victimele corupției ar putea fi într-o poziție mai bună pentru a proba că un act de corupție a avut loc.

Articolul 12 – Măsuri conservatoare

79. În marea majoritate a țărilor europene (ca și neeuropene), reclamanții au putut să-și dea seama că tentativa lor de a obține despăgubiri prin intermediul unei proceduri civile poate fi contracarată de debitori mai puțin scrupuloși care disimulează sau dispersează activele lor înainte ca judecata să fi avut loc. Această problemă este deosebit de serioasă atunci când procedurile au loc în alte țări.

80. De aceea, articolul solicită Părților să permită particularilor să sesizeze tribunalele pentru ca acestea să ia măsurile necesare de conservare pentru păstrarea drepturilor și intereselor (de exemplu conservarea sau custodia unei proprietăți în timpul procedurii civile) fie ale reclamantului, fie ale pârâtului. Este vorba de păstrarea situației Părților în așteptarea ca justiția să se pronunțe în afacerea în cauză. Este la latitudinea Părților să decidă maniera de atingere a acestui obiectiv. Ele ar putea să prevadă posibilitatea de a adopta măsuri conservatoare înainte ca procedura să fie antamată în mod formal, la începutul sau în timpul derulării procedurii sau, în fine, combinând aceste posibilități.

81. De fapt, în afacerile civile (inclusiv în afacerile de corupție) este deseori necesară păstrarea bunurilor care fac obiectul procedurii civile (sau a oricărui bun care aparține pârâtului) atâta timp cât hotărârea judecătorească finală nu este pronunțată.

82. Măsurile vizate de articolul în chestiune au în mod special următoarele obiective:

- a. de a da dispozițiile preliminare care se impun pentru asigurarea păstrării activelor necesare executării hotărârii judecătorești finale; și
- b. de a menține *status quo*-ul în așteptarea rezoluției problemei în suspans.

83. În ambele cazuri, aceste măsuri sunt destinate asigurării unui mijloc eficient care să vizeze evitarea eșecului obiectivelor sistemului de justiție civilă.

Articolul 13 – Cooperarea internațională

84. În principiile directoare privind lupta împotriva corupției (principiul 20) figurează angajamentul de a dezvolta cooperarea internațională cât mai larg posibil în toate domeniile luptei împotriva corupției.

85. Atunci când este vorba de afaceri de corupție care au un caracter internațional se pot pune mai multe probleme, în special în ce privește incertitudinile referitoare la dreptul aplicabil, dificultățile ridicate de necesitatea obținerii probelor, cât și în ce privește recunoașterea și executarea sentințelor din străinătate.

86. Corupția a devenit o practică din ce în ce mai comună în special în tranzacțiile comerciale internaționale. De exemplu, este posibil ca o companie dintr-o țară A să constate că a pierdut un contract în favoarea unei companii dintr-o țară B pentru că un comision ocult a fost vărsat unei companii din țara C sau unui agent public din acea țară. Într-un asemenea caz, compania din țara A va avea dificultăți pentru a obține reparația. Aceste dificultăți pot ține, de exemplu, de necesitatea de a transmite în străinătate acte judiciare și extrajudiciare, de a determina jurisdicția ce trebuie sesizată pentru a obține satisfacție, de incertitudinile legate de dreptul ce trebuie aplicat atunci când mai multe opțiuni diferite sunt posibile, de obligația companiei de a avansa o garanție pentru cheltuielile juridice dacă urmărirea este angajată la un tribunal din străinătate și de dificultatea obținerii executării unei hotărâri într-o țară străină.

87. Totuși, Convenția nu tratează în mod deliberat aceste chestiuni. De fapt, articolul 13 solicită Părților să coopereze, când acest lucru este posibil, conform instrumentelor juridice internaționale existente și aplicabile în aceste domenii, cum ar fi: Convenția de la Bruxelles și de la Lugano privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială din anul 1968 și respectiv 1988, Convenția de la Haga din 1965 referitoare la semnificația și notificarea în străinătate a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială, Convenția de la Haga din 1970 privind obținerea de probe în străinătate în materie civilă și comercială, Convențiile de la Haga privind procedura civilă din 1954 și 1980.

88. Aceste convenții ca și cele care se află în curs de negociere în cadrul diferitelor foruri internaționale (cum ar fi Conferința de la Haga privind dreptul internațional privat) constituie un *corpus juris* suficient de pertinent care ar putea și ar trebui să fie aplicabil și în cazurile de corupție care comportă aspecte internaționale. Părțile la această convenție care nu sunt încă Părți la aceste instrumente internaționale sunt invitate să ia în considerare posibilitatea de a adera la acestea, pentru a fi în măsură să se conformeze dispozițiilor articolului 13 al Convenției.

89. Totuși, chiar dacă cei care au redactat Convenția nu au considerat necesară includerea dispozițiilor privind problemele specifice de cooperare internațională în afacerile de corupție, cooperarea solicitată de articolul 13 al Convenției trebuie să fie eficientă. De fapt, va rămâne la latitudinea GRECO de a urmări realizarea adaptată și eficientă de către Părți a acestei dispoziții.

90. Mai mult, cei care au redactat Convenția consideră că Părțile la aceasta care nu au semnat și nici nu au ratificat convențiile privind subiectele vizate în această dispoziție ar trebui să se străduiască să își acorde un nivel echivalent de asistență juridică mutuală în

domeniile acoperite de prezenta Convenție, chiar dacă aceasta din urmă nu conține obligații juridice în acest sens.

Articolul 14 – Monitorizarea

91. Aplicarea Convenției va fi monitorizată de Grupul de state împotriva corupției – GRECO. Stabilirea unui mecanism eficient și adaptat pentru a urmări aplicarea instrumentelor juridice internaționale împotriva corupției a fost considerat, de la început, ca indispensabil pentru eficiența și credibilitatea inițiativei Consiliului Europei în acest domeniu (a se vedea, printre altele, rezoluțiile adoptate la cea de-a 19-a și 21-a Conferință a miniștrilor europeni de justiție, mandatul Grupului multidisciplinar împotriva corupției, Programul de acțiune împotriva corupției, Declarația finală și Planul de acțiune al celui de-al 2-lea Summit al șefilor de stat și de guvern). În cadrul Rezoluției (98) 7, adoptată la cea de-a 102-a sesiune (5 mai 1998), Comitetul Miniștrilor a autorizat înființarea unui organism de monitorizare, GRECO, în termenii unui acord parțial și lărgit ce derivă din Rezoluția statutară (93) 28 (completată de Rezoluția (96) 36). Statele membre și cele care nu sunt membre care au participat la elaborarea acordului au fost invitate să-și notifice intenția lor de a participa la GRECO, care va începe să funcționeze din prima zi a lunii următoare datei la care a 14-a notificare a unui stat membru va fi primită de Secretarul General al Consiliului Europei. În consecință, la 1 mai 1999 Belgia, Bulgaria, Cipru, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Islanda, Irlanda, Lituania, Luxemburg, România, Slovacia, Slovenia, Spania și Suedia, alături de care s-a aflat Polonia din 19 mai 1999 au adoptat Rezoluția (99) 5 care a înființat GRECO și a conținut statutul lui.

92. GRECO va urmări realizarea acestei Convenții conform statutului său, anexat Rezoluției (99) 5. Obiectivul lui este ameliorarea capacității membrilor săi de a lupta împotriva corupției urmărind, în cadrul unui proces dinamic de evaluare mutuală și a presiunilor între egali, respectarea angajamentelor lor din acest domeniu (articolul 11 din statut). Funcțiile, compoziția, modul de funcționare și procedurile GRECO sunt definite în statutul său.

93. Dacă o Parte este deja membră GRECO la ratificarea convenției, monitorizarea efectuată de GRECO va fi mai amplă pentru a cuprinde implementarea prezentei Convenții. Dacă la ratificarea Convenției o Parte nu este membră GRECO, dispozițiile articolului 14 conjugate cu cele ale paragrafelor 3 și 4 ale articolului 15 sau ale paragrafului 2 al articolului 16 antrenează participarea sa obligatorie și automată la GRECO. Aceasta implică deci obligația acceptării de a fi controlat conform procedurilor detaliate prevăzute în statutul GRECO, începând de la data la care Convenția intră în vigoare în acel stat sau în Comunitatea Europeană.

III. Clauze finale

94. Cu câteva excepții, dispozițiile conținute de această secție sunt, în cea mai mare parte, bazate pe "Modelul de clauze finale pentru convenții și acorduri încheiate în cadrul Consiliului Europei" aprobat de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei în cea de-a 315-a reuniune a delegaților miniștrilor, în februarie 1998. Dacă majoritatea acestor articole nu necesită nici un comentariu special, punctele care urmează au nevoie de câteva explicații.

95. Paragraful 1 al articolului 15 a fost elaborat având la bază mai multe precedente care figurează în alte convenții elaborate în cadrul Consiliului Europei, care prevăd posibilitatea semnării înainte de intrarea în vigoare a Convenției, nu numai de statele membre ale Consiliului Europei dar și de cele care nu sunt membre care au participat la elaborarea Convenției. Aceste state sunt următoarele: Belarus, Bosnia-Herzegovina, Canada, Statele Unite ale Americii, Japonia, Mexic și Vatican. Conform paragrafului 3 al acestui articol, odată cu intrarea în vigoare a Convenției, alte state care nu sunt membre vor putea fi invitate să adere la aceasta în virtutea dispozițiilor paragrafului 1 al articolului 16.

96. În paragraful 3 al articolului 15 este prevăzut că sunt necesare 14 ratificări pentru intrarea în vigoare a Convenției. Este vorba de un număr de ratificări neobișnuit de mare pentru o convenție de drept civil elaborată de Consiliul Europei. Acest lucru se explică prin faptul că măsurile împotriva corupției, în special împotriva corupției internaționale, nu pot fi eficiente decât dacă un număr important de state se angajează să întreprindă simultan măsurile necesare. În general este admis că practicile de corupție au un efect asupra comerțului internațional căci ele împiedică aplicarea regulilor concurenței și afectează funcționarea normală a economiei de piață. Câteva țări estimează că asumarea de angajamente internaționale împotriva corupției va penaliza societățile lor dacă alte țări nu-și vor asuma obligații similare. De aceea, pentru evitarea creării unui handicap pentru întreprinderile unui mic număr de state părți, prezenta convenție dispune că un număr important de state trebuie să se angajeze să o aplice în același timp. În plus, numărul de ratificări necesare pentru intrarea în vigoare a acestei Convenții este același cu cel prevăzut de alte instrumente împotriva corupției ale Consiliului Europei, cum ar fi: Acordul parțial și lărgit care stabilește “Grupul de state împotriva corupției – GRECO” și Convenția penală privind corupția (STE nr. 173).

97. A doua frază a paragrafelor 3 și 4 ale articolului 15 cât și a paragrafului 2 al articolului 16 împreună cu articolul 14 antrenează participarea automată și obligatorie la GRECO a Părților contractante care nu erau deja, la momentul ratificării, membre ale acestui organism de monitorizare. Deci, nu va fi posibil de a deveni Parte la această convenție fără a deveni în același timp membru al GRECO și a se supune procedurilor lui de control. Totodată, având în vedere natura specială a Comunității Europene, modalitățile ei de participare în cadrul GRECO vor fi determinate de comun acord.

98. Articolul 16 a fost, de asemenea, elaborat plecându-se de la mai multe precedente ce figurează în alte convenții elaborate în cadrul Consiliului Europei. Comitetul Miniștrilor poate, din proprie inițiativă sau la solicitare și după consultarea Părților, să invite orice stat care nu este membru să acceadă la Convenție. Această dispoziție nu se aplică decât Părților care nu sunt membre și care nu au participat la elaborarea Convenției.

99. Conform Convenției de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor, articolul 19 vizează asigurarea coexistenței Convenției cu alte tratate multilaterale sau bilaterale, sau instrumente care tratează subiecte care sunt, de asemenea, acoperite în prezenta convenție. Paragraful 2 al articolului 19 menționează într-o manieră pozitivă posibilitatea Părților de a încheia acorduri bilaterale sau multilaterale sau orice alt instrument internațional referitoare la problemele reglementate prin Convenție. Totodată, redactarea textului arată în mod clar că Părțile nu pot încheia nici un acord care derogă de la această Convenție. Este permis, în același timp, Părților să se supună, fără nici un prejudiciu asupra obiectivelor sau principiilor acestei Convenții, regulilor din această materie în cadrul unui sistem special care este

obligatoriu din momentul adoptării prezentei Convenții. Acest regim special se aplică în cazul Comunității Europene și statelor ei membre cât și viitoarelor state membre, începând de la data aderării lor la Uniunea Europeană. Paragraful 3 al articolului 19 prevede continua aplicare a acordurilor, tratatelor sau relațiilor deja stabilite privind un subiect prevăzut de Convenție, de exemplu în cadrul Comunității Europene sau în cadrul cooperării țărilor nordice.

100. Procedura prevăzută pentru amendamente în articolul 20 se referă la schimbări minore de tip procedural. De fapt, modificările importante ale convenției pot interveni prin intermediul protocoalelor adiționale. De altfel, paragraful 5 al articolului 20 prevede că după adoptarea acestei Convenții nici un amendament nu va intra în vigoare decât după ce toate Părțile îl vor fi informat pe Secretarul General asupra acceptului lor. Procedura de amendare a prezentei convenții prevede o consultare a statelor care nu sunt membre, care nu sunt reprezentate în Comitetul Miniștrilor sau în CDCJ.

101. Paragraful 1 al articolului 21 stipulează că CDCJ trebuie informat asupra interpretării și aplicării dispozițiilor Convenției. Paragraful 2 al acestui articol impune Părților obligația de a căuta o soluționare pașnică a oricărei dispute referitoare la interpretarea sau aplicarea Convenției. Asupra oricărei proceduri de rezolvare a disputelor trebuie să existe consimțământul tuturor Părților implicate.

Convenția civilă asupra corupției adoptată în cadrul realizării Programului de acțiune împotriva corupției vizează recursuri eficiente în favoarea persoanelor care au suferit un prejudiciu rezultat dintr-un act de corupție, pentru a le permite să-și apere drepturile și interesele, inclusiv pentru a le oferi posibilitatea obținerii despăgubirilor. Această Convenție, care constituie primul și unicul text care vizează lupta împotriva corupției din punct de vedere al dreptului civil, tratează următoarele aspecte: indemnizația de despăgubire pentru victimele corupției, responsabilitatea (inclusiv a statului în cazurile actelor de corupție comise de agenții publici), neglijența concurentă, validitatea contractelor, protecția angajaților care denunță fapte de corupție, claritatea și fidelitatea în stabilirea bilanțului contabil și în cazul verificării conturilor, obținerea probelor, măsurile conservatoare pentru păstrarea activelor necesare executării hotărârii judecătorești finale și păstrarea *status quo*-ului în așteptarea rezolvării chestiunilor în suspans și cooperarea internațională. În sfârșit, Grupul de state împotriva corupției (GRECO) va veghea ca Părțile să respecte angajamentele luate în termenii acestei Convenții.